

Sisämaan seurantapyynti 2004

- pienemmällä aikuismäärällä enemmän poikasia

Jukka Haapala, Martti Heikinheimo & Jari Valkama

Poikkeuksellisen runsassateinen ja keskimääräistä viileämpi kesä oli vaikea niin linnuille kuin rengastajillekin. Vuoden 2003 keskinkertaisen pesimistuloksen jäljiltä useimpien lajien aikuislintukannat olivat edellisvuotista pienemmät. Pesijöiden hupenemisesta huolimatta nuorten lintujen pyyntimäärät kohenivat loppukesän myötä kielien pesintöjen sittenkin onnistuneen olosuhteisiin nähden hyvin.

Mikä seurantapyynti?

Sisämaan seurantapyyntiin (SSP) osallistuvat rengastajat virittävät verkkonsa 12 kertaa toukokuun alun ja elokuun lopun välisenä aikana tasaisin aikavälein. Kaikki pyyntiin liittyvät toimenpiteet toistetaan saman kaavan mukaisesti vuodesta toiseen. Vakiointien ansioista pyyntimäärien muutokset heijastavat aikuislintujen populaatioiden kanssa ja pesimistuloksissa tapahtuneita muutoksia. Ylivuotisia kontrol-

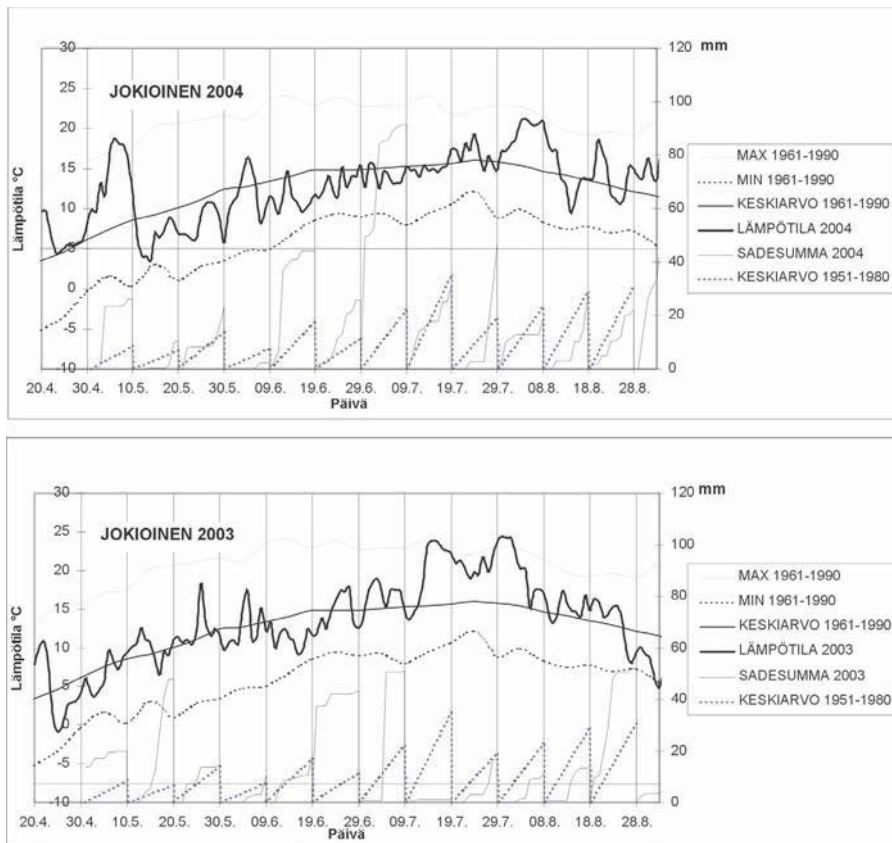
leja voidaan lisäksi käyttää kuolevuuden arviointiin.

Pyyntikauden 2004 sää

Seurantapyynnissä yritetään vakioida jopa vaihtelevan sään vaikutus pyyntituloksiin. Verkot pyritään virittämään mieluiten aina heikkotuulisen pilvipoudan vallitessa. Sateessa, tuulessa tai kirkkaassa auringonpaisteessa linnut havaitsivat verkkolinjat helposti ja osaavat siksi väistellä niitä, mikä vaikuttaa pyyntituloksiin. Sateella lintujen liikkuminen on lisäksi vähäistä. Pysyvän sateen sattuessa pyynti keskeytetään ja siirretään toiseen päivään.

Kaikkien kesien sääolot eivät aina ole pitkäaikaisten keskiarvojen mukaisia. Toinen pyyntikausi voi kokonaisuudessaan olla koleampi, pilvisempi, sateisempi tai tuulisempi kuin toinen. Sääolojen pitkäaikaiset poikkeamat keskiarvoista voivat vaikuttaa suoraan lintujen runsauteen ja sitä kautta myös pyynnin tuloksiin.

Pyyntikausien 2003 ja 2004 säää kuvaavat muuttujat on tiivistetty kuvaan 1. Kesän 2003 sää oli keskimääräinen – lukuun ottamatta heinä-elokuulle ajoittunutta kolmen viikon mittaista hyvin kuumaa ja kuivaa hellejaksoa. Kesä 2004 puolestaan oli poikkeuksellisen runsassateinen ja myös tavallista kylmempi toukokuun toiselta kolmannekselta heinäkuun loppuun. Lämpötila nousi keskiarvolukemien yläpuolelle vain toukokuun alussa ja sen jälkeen vasta elokuussa uudelleen. Heinä-elokuussa joillain pyyntipaikoilla esiintyi tulvia, joita synnytti runsaan sadekertymän lisäksi myös tavallista korkeammalle nousut merivesi. Seuraavassa luonnehdimme pyyntikauden 2004 säää hieman yksityiskohtaisemmin.

Kuva 1. Vuorokauden keskilämpötilat ja kymmenen päivän kumulatiiviset sademäärät huhtikuun lopulta syyskuun alkuun vuosina 2003 (ala-) ja 2004 (yläkuva) Ilmatieteen laitoksen Jokioisten observatoriolla. Vertailu vuorokauden keskilämpötilan pitkäaikaisiin (1961–1990) keskiarvoihin (tasainen yhtenäinen käyrä) sekä sen maksimi- ja minimiarvoihin antaa käsityksen kylmistä ja lämpimistä jaksoista. Kymmenen päivän jaksot vastaavat likimain SSP-jaksoja 1–12.

Fig. 1. The daily mean temperatures (lämpötila) and the ten-day cumulative precipitation sums (sadesumma) from late April to August 2003 (lower) and 2004 (upper diagram) at the Jokioinen Observatory of the Finnish Meteorological Institute (location 60.49 N, 23.30 E). The long-term (1961–1990) daily mean temperatures (smooth curve) and its minimum and maximum values (dashed lines) are also shown. The ten-day periods correspond approximately to the SSP visit periods No. 1–12.

Maalis-huhtikuu

Alkukevät eteni noin 1,5-2 viikkoa edellä normaalia aikataulua. Huhtikuussa sää oli korkeapaineen ansiosta aurinkoista ja kuivaa. Huhtikuun 20. päivänä saavutettiin jo lähes 20 celsius-asteen päivälämpötila. Huhtikuun lopun sää oli aurinkoinen, mutta viileämpi, ja yöpakkaset olivat yleisiä.

Toukokuu

Hyönteissyöjien muutolle ja pesintäänsä aloittaville varpuslinnulle tarjoutui otollinen hetki, kun lounaasta alkoi 2.5. virrata

maahamme erittäin lämmintä ilmaa. Länsi-Suomessa saatiin runsaita sateita 4.5. Noin 10 päivää kestäneen kesäisen lämpimän jakson aikana mitattiin Etelä- ja Keski-Suomessa hellelukemia ja ajankohdan lämpöennätyksiä. Vastaaviin lämpötiloihin ylettiin seuraavan kerran vasta elokuussa. Sää kylmeni dramaattisesti 11.5. pohjoisvirtauksen levittäessä Jäämereltä hyvin kylmää ilmaa koko Suomeen. Epävakainen ja kolea säätyyppi jatkui kuun loppuun. Kuukauden sademäärä oli Etelä- ja Keski-Suomessa 1–1,5 -kertainen normaaliin verrattuna.

Kesäkuu

Sää lämpeni tilapäisesti 4.–5.6. lounaisvirtauksen leivissä maan etelä- ja keskiosiin. Kylmä pohjoisvirtaus viilensi sään jälleen, ja kuun puolivälissä saatiin runsaita sateita muutaman lännestä tuleen matalapaineen yhteydessä. Lintujen pesintää todennäköisesti vaikeuttanut epävakainen sää jatkui kuun loppuun asti kuukauden sademäärän noustessa paikoin etelärannikolla ja sisämaassa yli 1,5 -kertaiseksi normaaliin verrattuna. Sää jatkui koleana aina 20.6. asti lämmiten hieman kuun loppua kohti. Kesäkuun keskilämpötila jäi kuitenkin lähes koko maassa 1,5–2 astetta alle pitkäaikaisten keskiarvojen.

Heinäkuu

Heinäkuussa maan eteläosissa vallitsi epävakainen ja pilvinen säätyyppi eikä helle- ja ylittynyt kertaakaan. Kuun keskilämpötilat olivat etelässä 1–1,5 astetta alle normaalien. Lämpimintä ja jopa helteistä oli

Talitiainen (*Parus major*). Great Tit. © Rauno Yrjölä

Pohjois-Lapissa. Runsaista sateita saatiin 3.7. Länsi-Suomessa. Matalapaineita kulki etelästä ja kaakosta maamme yli pohjoiseen ja etenkin etelärannikolta pohjoiseen suuntautuvalla vyöhykkeellä kuukauden sademäärät nousivat monin paikoin yli 1,5 -kertaisiksi normaaliin verrattuna.

Elokuu

Kuun alkupuolella korkeapaine vahvistui Pohjois-Suomen ylle ja sää oli varsinkin etelä- ja lounaisosissa maata enimmäkseen poutaista ja helteisen lämmintä. Paikallisesti saatiin kuitenkin jopa kovia kuurosaiteita. Kuun puolivälissä Suomen ylle

muodostui matalapaineen alue ja sää oli normaalia viileämpää aina 19.8. asti. Elokuun loppupuoli oli jälleen lämmin. Kuurotyyppisiä sateita saatiin koko maassa lähes päivittäin aina kuun loppuun saakka.

Kesä 2004 oli siis kokonaisuudessaan poikkeuksellisen runsassateinen ja – toukokuun alun lämpöaaltoa lukuun ottamatta – toukokuulta heinäkuulle kestäneen jakson ajan keskimääräistä paljon kylmempi. Sää lämpeni uudelleen vasta elokuussa, jolloin vuorokauden keskilämpötilat kohosivat taas pitkäaikaisten keskiarvojen yläpuolelle (kuva 1). Touko–elokuun sademäärä oli 1,4–1,9 -kertainen pitkäaikaiseen keskiarvoon nähden.

Toiminta vuonna 2004

SSP -verkot olivat vireessä kaikkiaan 27 pyyntipaikalla, joista 24 toimi vertailukelpoisella tavalla myös vuonna 2003 (kuva 2). Yhtä viiden pyynnin paikkaa lukuun ottamatta kaikilla pyyntipaikoilla tehtiin vähintään kuusi vertailukelpoista pyyntiä molempina vuosina. Näiden lisäksi kolmella paikalla saatiin aikaiseksi 2–4 hajapyyntiä, joilla ei vertailuun yletty. Jatkuvat sateet vaikeuttivat otollisen pyyntipäivän valintaa, ja tulvien raportoitin haitanneen pyyntejä ainakin seitsemällä paikalla.

Vuonna 2003 toimineista paikoista neljällä ei pyydystetty lainkaan vuonna 2004. Molemmat vuoden 2003 uusista paikoista jatkoivat toimintaansa. Vuonna 2004 perustettiin vain yksi uusi paikka. Ikävä kyllä, sen ainokaisenkin toiminta jouduttiin ilkeivän ja muiden vastoinkäymisten vuoksi lopettamaan jo pyyntikauden puolivälissä!

Taulukko 1. Vanhojen lintujen kokonaisyksilömäärien muutoksia SSP-aineistossa 2003–2004. *n* = vertailtavien parillisten pyyntipaikkojen lukumäärä. * = tilastollisesti merkitsevä muutos 5 %:n tasolla.
Table 1. Changes in adult captures at SSP sites from 2003 to 2004. *n* = number of paired sites. * = statistically significant change at the 5 % level.

Laji Species	<i>n</i>	VANHOJA AD		Muutos % Change
		Yht. 2003	Total 2004	
Rautiainen <i>Prunella modularis</i>	14	25	21	-16
Punarinna <i>Erethacus rubecula</i>	23	106	101	-5
Satakieli <i>Luscinia luscinia</i>	16	83	64	-23*
Mustarastas <i>Turdus merula</i>	20	51	36	-29
Räkätirastas <i>Turdus pilaris</i>	22	62	55	-11
Punakylkirastas <i>Turdus iliacus</i>	23	132	79	-40*
Ruokokerttunen <i>Acr. schoenobaenus</i>	17	299	304	2
Rytikerttunen <i>Acr. scirpaceus</i>	10	45	42	-7
Mustapääkerttu <i>Sylvia atricapilla</i>	16	26	26	0
Hernekerttu <i>Sylvia curruca</i>	20	47	32	-32
Pensaskerttu <i>Sylvia communis</i>	16	220	166	-25*
Lehtokerttu <i>Sylvia borin</i>	24	160	170	6
Pajulinna <i>Phylloscopus trochilus</i>	24	401	458	14
Kirjosieppo <i>Ficedula hypoleuca</i>	21	123	135	10
Siniäinen <i>Parus caeruleus</i>	22	107	86	-20
Talitiainen <i>Parus major</i>	23	149	117	-21*
Peippo <i>Fringilla coelebs</i>	24	196	178	-9
Vihervarpunen <i>Carduelis spinus</i>	23	73	113	55
Punavarpunen <i>Carpodacus erythrinus</i>	19	90	83	-8
Pajusirku <i>Emberiza schoeniclus</i>	20	144	125	-13

Pyyntikuntien määrä (23 vuonna 2004) supistui edellisvuoteen verrattuna yhdellä. Espoosta näet tuli yllättäen nollakunta, kun projektissa alusta alkaen mukana ollut SSP-veteraani Juhani Topp muutti asuinsijansa muualle.

Vuosien 2003–2004 vertailuaineisto käsittää kaikkiaan 16 267 pyydystystä, jotka koostuvat 13 426 rengastuksesta ja 2 841 kontrollista (joista viisi oli ulkomaisia). Lukumäärät ovat pienempiä kuin edellisessä vuosivertailussa.

Vertailukelpoisilla pyyntipaikoilla oli viereessä yhteensä 2 825 verkkometriä, mikä on hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin tehdyssä vertailussa. Keskimääräistä pyyntipaikkaa kohti laskettuna verkkojen yhteispituus kuitenkin kasvoi nelisen metriä (113,9 metristä 117,7 metriin). Sama 9-metrisiksi verkoiksi muutettuna on noin 13 verkkoa paikkaa kohden.

SSP -tulosten vertailuihin kelpuutetaan vain iälleen tarkasti määritetyt yksilöt. Epätarkasti määritettyjä FL-lintuja (lentokykyinen, ikä muutoin tuntematon) ei siis kelpuuteta lopputuloksiin mukaan. Mikäli niiden osuus jollain lajilla olisi huomattavan suuri, se tietenkin vähentäisi tulosten luotettavuutta ko. lajin osalta. Vuosien 2003–2004 aineistoon sisältyi FL-lintuja hyvin vähän, vain 40 tapausta, jotka jakaantuivat 14 lajin osalle. Eniten tarkemmin määrittämättömiä iäkiä kertyi tilitilille (10) ja pajulinulle (9). Kerätty aineisto on tässäkin suhteessa hyvin käyttökelpoista, kiitos pätevien rengastajien.

Vuoden 2004 pyynteihin osallistui kaikkiaan 38 rengastajaa, jotka mainitaan kirjoituksen lopussa. Pyyntitulokset esitetään aiempien vuosien tapaan kolmena taulukkona. Taulukoiden lajivalikoimaan on tämän katsauksen yhteydessä lisätty SSP-paikoilla runsaana esiintynyt vihervarpunen.

Aikuislintuja vähemmän

Useimpien lajien vanhoja lintuja kertyy SSP -aineistoon tasaisesti läpi pyyntikauden. Vanhojen lintujen pyyntimäärät ja niissä tapahtuneet muutokset – jotka heijastavat ko. lajien populaatioiden koossa tapahtuneita muutoksia – on 20 lajin osalta koottu taulukkoon 1. Vuoden 2003 keskinkertaisen pesimistuloksen jäljiltä vanhoja lintuja “pitikin” kesällä 2004 olla vähemmän kuin vuotta aiemmin ja populaatioindeksien muutosten siten näkyä taulukossa 1 miinusmerkkisinä. Kannattaa kuitenkin muistaa, että muuttolintujen kantoihin vaikuttavat edellisten vuosien pesimistulosten lisäksi myös kuolevuus sekä talvehtimisalueilla ja muuttoaikoina vallitsevat olosuhteet.

Taulukko 2. Nuorten lintujen kokonaisyksilömäärien muutoksia SSP-aineistossa 2003–2004. n = vertailtavien parillisten pyyntipaikkojen lukumäärä. * = tilastollisesti merkitsevä muutos 5 %:n tasolla.

Table 2. Changes in juvenile captures at SSP sites from 2003 to 2004. n = number of paired sites. * = statistically significant change at the 5 % level.

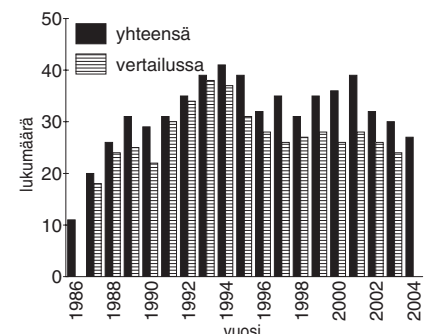
Laji Species	n	NUORIA JUV		Muutos %
		Yht. 2003	Total 2004	
Rautiainen <i>Prunella modularis</i>	18	44	27	-39
Punarinta <i>Erithacus rubecula</i>	22	218	344	+58*
Satakieli <i>Luscinia luscinia</i>	10	37	31	-16
Mustarastas <i>Turdus merula</i>	15	18	22	+22
Räkättirastas <i>Turdus pilaris</i>	12	54	18	-67*
Punakylkirastas <i>Turdus iliacus</i>	19	49	43	-12
Ruokokerttunen <i>Acr. schoenobaenus</i>	14	168	350	+108*
Rytkerttunen <i>Acr. scirpaceus</i>	11	100	109	+9
Mustapääherttu <i>Sylvia atricapilla</i>	14	25	53	+112*
Hernekerttu <i>Sylvia curruca</i>	19	72	94	+31
Pensaskerttu <i>Sylvia communis</i>	16	194	156	-20
Lehtokerttu <i>Sylvia borin</i>	21	101	117	+16
Pajulinu <i>Phylloscopus trochilus</i>	23	603	1015	+68
Kirjosieppo <i>Ficedula hypoleuca</i>	20	70	66	-6
Sinitiaainen <i>Parus caeruleus</i>	21	174	182	+5
Talitiaainen <i>Parus major</i>	23	235	229	-3
Peippo <i>Fringilla coelebs</i>	17	23	38	+65
Vihervarpunen <i>Carduelis spinus</i>	18	22	453	+1959*
Punavarpunen <i>Carpodacus erythrinus</i>	12	15	17	+13
Pajusirkku <i>Emberiza schoeniclus</i>	17	85	67	-21

Taulukko 1 kertoo, että edellisvuoteen verrattuna peräti 14 lajin pyyntimäärät laskevat, vain viiden kasvoivat ja yhden pysyivät ennallaan. Tilastollisesti merkitsevät muutokset olivat kaikki miinusmerkkisiä ja ne kirjattiin satakielelle (-23 %), punakylkirastaalle (-40 %), pensaskertulle (-25 %) ja talitiaaiselle (-21 %). Huomattakoon, että tilastolliseen merkitsevyyteen ei SSP -analyysissä yletä pelkästään suurilla lukumäärillä, vaan pyyntimäärissä todettujen muutosten tulee myös olla keskenään samansuuntaisia mahdollisimman monella pyyntipaikalla. Esimerkiksi vanhojen vihervarpusten pyyntimäärät kasvoivat selvästi (+55 %). Tulos ei kuitenkaan osoittautunut tilastollisesti merkitseväksi, koska lukumäärät kasvoivat vain osalla pyyntipaikoista. Vihervarpusten esiintymisrunsaus SSP -paikoilla on vuosittain vaihdellut suuresti.

Taulukon 1 ulkopuolisista lajeista vielä jokunen poiminta. Vanhojen laulurastaiden pyyntimäärät jäivät punakylkirastaan tapaan tilastollisesti merkitsevästi miinukselle (peräti -54 %). Myös vanhojen luhtakerttusten pyyntimäärät laskivat vuoteen 2003 verrattuna selvästi (-45 %), samoin keltasirkkujen (-34 %). Urpiaisen aikuislintuja puolestaan saatiin 25 % edellisvuotta enemmän. Vaikka pienehkö urpiaisaineisto perustui vain kuuden pyyntipaikan tuloksiin, muutos osoittautui silti tilastollisesti merkitseväksi.

Nuoria lintuja enemmän

Suurin osa loppukesän kokonaissaalista koostuu pyyntivuoden aikana syntyneistä linnuista. Nuorten lintujen absoluuttiset pyyntimäärät ja niissä tapahtuneet muutokset on koottu taulukkoon 2. Nuorten pyyntimäärät kasvoivat 12 lajilla ja vähenivät kahdeksalla. Lukumääräisesti huikkeimmat pyyntimäärien lisäykset kirjattiin vihervarpuselle (lisäystä 431 yksilöä), pajulinulle (412) ja ruokokerttuselle (182). Tilastollisesti

Kuva 2. SSP-paikkojen määrät 1986–2004. Musta = paikkoja yhteensä. Harmaa = vuosivertailuun kelpuutettujen paikkojen määrä.

Fig. 2. Number of SSP sites 1986–2004. Black = total number of sites. Grey = number of sites used in pairwise comparison.

Lehtokerttu (*Sylvia borin*). Garden Warbler © Rauno Yrjölä.

merkitseväksi osoittautui viisi pyyntimäärissä todettua muutosta – nuorten punarintojen, ruokokerttusten, mustapääkerttujen ja vihervarpusten pyyntimäärien kasvu sekä räkättirastaiden vastaava vähenemä.

Taulukon 2 ulkopuolisista lajeista nuorten luhtakerttusten pyyntimäärät romahtivat tilastollisesti merkitsevästi (-69 %). Samoin nuorten pikkulepinkäisten pyyntimäärien kasvun (+33 %) perään voidaan merkitä tilastollisesta merkitsevyydestä kertova tähti.

Nuorten urpiaisten pyyntimäärät puolestaan kasvoivat yli kolminkertaisiksi (+257 %), mutta tuo tulos ei osoittautunut tilastollisesti merkitseväksi.

Pesimistulokset kohenivat

Loppukesän pyynnit ovat nuorten lintujen kertymän vuoksi seurantaprojektille tärkeitä, koska niiden avulla voidaan selvittää pe-

sintöjen onnistumista. Kun taulukon 2 sisältämät nuorten lintujen pyyntimäärät suhteutetaan kunkin lajin kokonaispyyntimääriin, saadaan tulokseksi taulukko 3, johon on koottu nuorten lintujen prosentuaaliset osuudet pyyntimääristä ja niissä tapahtuneet muutokset vuosina 2003-2004. Pesimistulosindeksit kääntyivät keskinkertaisen kehnosti sujuneiden vuoden 2003 pesintöjen jälkeen reippaaseen nousuun. Taulukon 3 lajeista peräti 16 kohensi pesimistulostaan edellisvuoteen verrattuna! Tilastollisesti merkitseviä olivat kuitenkin vain vihervarpusen (+57 %) ja ruokokerttusen (+18 %) pesimistulosten paraneminen ja räkättirastastaan (-22 %) vastaava lasku. Vuotta aiemminhan räkättirastaalle oli kirjattu – silloin ainoana taulukon lajeista – plusmerkkinen pesimistuloksen muutos, likipitään samansuuruinenkin (+21 %). Nyt siis palattiin takaisin “läh-töruutuun”.

Kuvaan 3 on koottu kahdeksan SSP-lajin pesimistuloksen vuosivaihtelu koko seurantapyynnin historian 1987-2004 ajalta. Kuvan lajeista kuudella – pajusirkku ja pensaskerttu pois luki-en – vuoden 2004 pesimistulokset kohenivat selvästi edellisvuoden alhosta, vaikka aivan huippulukemiin ei tälläkään kertaa päästy. Pajusirkun pesimistulos oli seurantajakson toiseksi huonoin, mutta pensaskerttu ylsi keskinkertaiseen pesimistulokseen – pesivän aikuislintukannan romahduksesta huolimatta. Myös pesinnässään alati tasaisen menestyjän, punarinnan pesimistulos palautui lähelle keskimääräistä tasoaan vuoden 2003 syvän notkahduksen jälkeen (taulukko 3 ja kuva 3).

Vuonna 2004 Suomessa rengastettiin vähemmän lintuja kuin vuonna 2003. Rengastustoiminta kokonaisuutena ottaen ei – etenkin varpuslintujen osalta – ole läheskään yhtä tehokkaasti vakioitua kuin SSP, jossa mitatut tulokset kuitenkin heijastuivat monen lajin osalta taas kerran koko valtakunnan rengastusmääriin (vrt. Valkama & Haapala 2005). Vaikka niinhän tietysti pitääkin olla! Ajatellaanpa vaikka pensaskerttua. SSP tuottaa hyvin suuren osan valtakunnallisten tilastojen lentokykyisinä rengastuista pensaskertuista (45 % vuonna 2003 ja 37 % vuonna 2004). Ei siis ole mikään ihme, että SSP:n tulokset näyttävät joskus saavan “vahvistusta” myös koko maan rengastustilastoista!

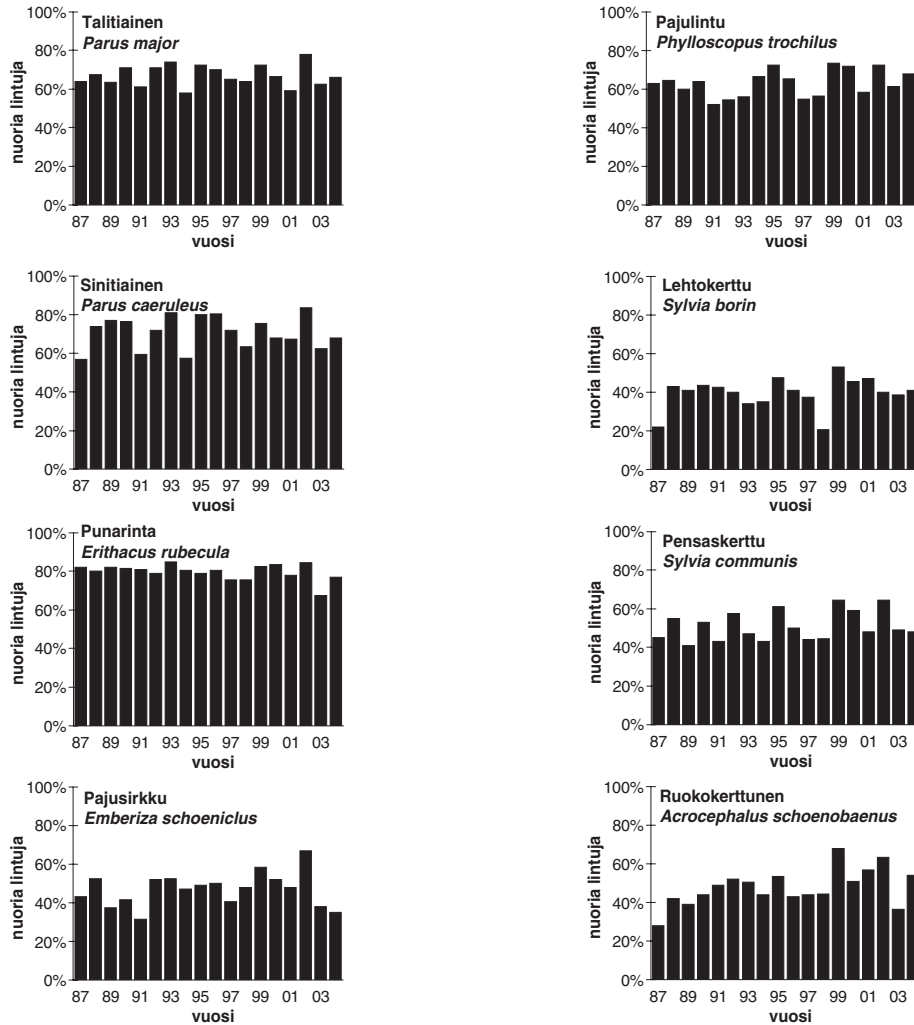
Vähälukuisia pyyntilajeja

Vuosivertailuun kelpuutetuilta pyyntipaikoilta saatiin vuonna 2004 joukko la-

Taulukko 3. Pesimistulosindeksien muutoksia SSP-aineistossa 2003–2004. *n* = vertailtavien parillisten pyyntipaikkojen lukumäärä. * = tilastollisesti merkitsevä muutos 5 %:n tasolla.

Table 3. Changes in the percentage of juveniles caught at SSP sites from 2003 to 2004. *n* = number of paired sites. * = statistically significant change at the 5 % level.

Laji Species	<i>n</i>	Nuoria % juv		Muutos Diff in % juv
		2003	2004	
Rautiainen <i>Prunella modularis</i>	15	64	56	-8
Punarinta <i>Erithacus rubecula</i>	22	67	77	10
Satakieli <i>Luscinia luscinia</i>	12	31	33	2
Mustarastas <i>Turdus merula</i>	15	26	38	12
Räkättirastas <i>Turdus pilaris</i>	12	47	25	-22*
Punakylkirastas <i>Turdus iliacus</i>	20	27	35	8
Ruokokerttunen <i>Acr. schoenobaenus</i>	14	36	54	+18*
Rytkikerttunen <i>Acr. scirpaceus</i>	7	69	72	3
Mustapääkerttu <i>Sylvia atricapilla</i>	12	49	67	18
Hernekerttu <i>Sylvia curruca</i>	18	61	75	14
Pensaskerttu <i>Sylvia communis</i>	15	47	48	1
Lehtokerttu <i>Sylvia borin</i>	24	39	41	2
Pajulintu <i>Phylloscopus trochilus</i>	24	60	69	9
Kirjosieppo <i>Ficedula hypoleuca</i>	19	36	33	-3
Siniäinen <i>Parus caeruleus</i>	18	62	68	6
Talitiainen <i>Parus major</i>	23	61	66	5
Peippo <i>Fringilla coelebs</i>	23	11	18	7
Vihervarpunen <i>Carduelis spinus</i>	17	23	80	+57*
Punavarpunen <i>Carpodacus erythrinus</i>	15	14	17	3
Pajusirkku <i>Emberiza schoeniclus</i>	17	37	35	-2

Kuva 3. Nuorten lintujen suhteellisia osuuksia (juv-%) koko SSP-aineistosta 1987–2004.
Fig. 3. Percentage of juveniles of selected species caught at SSP-sites 1987–2004.

jeja, joista SSP -analyysiä ei pyyntimäärien vähäisyyden vuoksi tehty. Näitä rengastajien kiinnostuksen kohteita vuonna 2004 olivat mm. taivaanvuohi, lehtokurppa, rantasipi (2), kiuru (2), tilhi, pensassirkkalintu (3), viitasirkkalintu, rastaskerttunen, kirjokerttu (10), idänuunilintu, pyrstötiainen (12), isolepinkäinen, närhi, tikli (11), pikkukäpylintu, nokkavarpunen, pohjansirkku ja pikkusirkku.

Britannian CES

Brittein saarten *Constant Effort Sites* (CES) -projektin vuoden 2004 raportti (Balmer 2005) perustuu 105 pyyntipaikan tuloksiin, mikä on viisi paikkaa vähemmän kuin vuonna 2003. Aikakirjoihin kirjattu ennätys on 147 paikan verkosto vuodelta 2000.

CES-kauden sää oli vaihteleva. Maaliskuu alkoi korkeapaineella auringonpaisteineen ja yöpakkasineen, mutta sää muuttui epävakaiseksi kuun puolivälissä. Huhti- ja toukokuu olivat kauniita ja leutoja, mutta

ajoittain esiintyi myös voimakkaita sadekuuroja ja tulvia. Kesäkuun ensimmäinen puolisko oli Englannissa kaunis, mutta epävakainen Skotlannissa. Kesäkuun lopulla saarivaltakunnan yli liikkui kylmä rintama sateineen ja myrskyineen. Heinäkuu alkoi epävakaisena, mutta puolen kuun paikkeilla korkeapaine juuttui Britannian ylle. Monille elokuu oli vetisin sitten vuoden 1956 ja varsinkin loppukesän massiiviset tulvat tullaan muistamaan kauan.

Aikuislinnuilla ylä- ja alamäkeä. Tilastollisesti merkittävästi pyyntimääriään kasvattivat aikuislinnuista ruoko- ja rytikerttunen, pensas- ja mustapääkerttu, pajulintu ja pajusirkku. Kiintoisaa asiassa on, että mainituilla lajeilla oli yhteisenä "rasitteenaan" keskimääräistä heikompi pesimistulos vuodelta 2003, joten hengissä säilyvyyden on talvehtimisalueilla täytynyt olla hyvä – etenkin Afrikassa. Olivathan lajit pajusirkkua lukuun ottamatta pitkän matkan muutajia. Neljälle muulle lajille, rautiaiselle, musta- ja laulurastaalle ja sinitiaiselle puolestaan kirjattiin aikuislintukantojen tilas-

tollisesti merkitsevät vähenemät. Mainittakoon vielä, että rautiainen on Britanniassa joutunut silmällä pidettävien lajien "keltaiselle" listalle, sillä sen kanta ovat viimeisten 25 vuoden aikana taantunut 25–49 %.

Pesimistulokset keskimääräistä parempia. Dawn Balmer (2005) piti jokseenkin hämmästyttävänä sitä, että edellä kuvatun kaltaisen sekalaisen ja vaihtelevan sään vaikutus poikastuottoon oli useimmille lajeille suotuisa. Peräti 11 lajin pesimistulos parani tilastollisesti merkittävästi. Lajit olivat peukaloinen, rautiainen, punarinta, musta- ja laulurastas, silkkikerttunen, mustapääkerttu, tiltalti, pyrstö-, sini- ja talitiainen. Vain pajulinnun ja tiklin pesimistuloksissa todettiin tilastollisesti merkittävä laskua. Pajulinnun pesimistulos on myös pitkällä aikajänteellä mitaten ollut laskussa jo vuosien ajan.

Britanniassa seurattavien CES -lajien listalle on uusimpana tulokkaana tuoreessa raportissa lisätty silkkikerttunen, jonka pyyntimäärät ovat vuodesta 1998 kääntyneet jyrkkään kasvuun. Vanhoja lintuja kertyi vuosien 2003–2004 pyyntiaineistoon 11 paikalta ja nuoria 14 paikalta.

Ruotsin CES

Länsinaapurimme *CES-Sverige* -projektissa pyydystettiin lintuja yhdeksättä vuotta. Toimintaan valjastettujen pyyntipaikkojen määrä (yhteensä 26 paikkaa, joista 19 vertailuun) kääntyi yllättäen laskuun, kun uusien osanottajien rekrytoinnin kerrottiin joutuneen vaikeuksiin. Petterssonin kirjoituksen taulukkoja tutkiessa hämmästelee ensimmäisenä mielessään sitä, kuinka uskomattoman yhdenmukaisia Ruotsissa todetut aikuislintukantojen muutokset ovatkaan Suomen tulosten kanssa! Pesimistuloksissa sen sijaan on paitsi samankaltaisuuksia, myös eroja (vrt. Pettersson 2004).

Saatteeksi uudelle kaudelle

Kuvan 2 perusteella näyttää siltä, että osallistumisinnostus seurantapyyntiin olisi Suomessa hieman hiipumassa. Samoin näyttää käyneen naapurissamme Ruotsissa – ja myös seurantapyynnin kehossa Britanniassa (ks. yllä). Jaksamme kuitenkin uskoa suomalaisten rengastajien talkoohenkeen. Tarvitaan uusia SSP -paikkoja. Seurantapyynti on mielenkiintoista, antoisaa ja palkitsevaa.

Kannattaa pitää mielessä, että säännöllinen osanotto projektiin on paljon tär-

keämpää kuin pelkkä tulos (rengastusten ja kontrollien suuri määrä). Toisaalta ymmärrämme varsin hyvin niitä rengastajia, joilla motivaatio ylläpitää vähän lintuja tuottavaa paikkaa joutuu ajoittain koville. Vielä muuan reunahuomautus, johon saimme aiheen kesän 2004 pyynneistä. Pyyntiä koskevat vakioinnit tulee jatkuvasti pitää kirkkaana mielessä eikä esim. pyynnin vakiokestoa tule ylittää ryhtymällä "ylitöihin" – edes silloin, kun lintujen tulo ei millään tunnu loppuvan! Vihjeenä myös mainittakoon, että sitoutumisen astetta voi tarvittaessa keventää perustamalla työryhmän ja jakamalla kesän pyyntivuorot muiden ryhmäläisten kanssa.

Kiitokset

Aluksi haluamme mainita nimeltä kymmenen pitkäaikaisinta SSP -projektin tukijaa. Kaikkina 19 vuotena ovat projektissa täysin rinnoin olleet mukana rengastajat Asko Eriksson, Jorma V. A. Halonen ja Raimo Hyvönen. Jo 18 vuoden ajan ovat kortensa yhteiseen SSP -kekkoon kantaneet Rolf Karlsson, Jyrki Savolainen, Jouko Tiussa ja Juhani Topp. Kärkikymmenikköön mahtuvat 17 vuoden panoksellaan myös Markku Mikkola-Roos, Pekka Routasuo ja Timo Toivonen. Kunnioittavimmat kiitoksemme!

Seuraavat rengastajat osallistuivat seurantapyyntiin vuonna 2004 (pyyntipaikkojen lukumäärä suluisissa): Markus Ahola, Heikki Arppe (3), Ari Eerola, Hannu Ekblom (2), Johan Ekroos, Asko Eriksson, Jorma V. A. Halonen, Martti Heikinheimo, Jari Heikkinen, Raimo Hyvönen, Markku Kallela, Rolf Karlsson, Jorma Kettunen, Sanna Kokkonen, Sampo Kunttu, Esko Lappi, Esa Lehtikoinen, Petteri Lehtikoinen, Juha Miettinen, Markku Mikkola-Roos, Vesa Multala, Jukka Nuotio, Jorma Nurmi, Markus Piha, Pasi Pirinen, Marko Pohjoismäki, Kari Rannikko, Ari Rantamäki (2), Pekka Routasuo, Jouni Saario, Jyrki Savolainen, Veli-Matti Sillanpää, Jouko Tiussa, Timo Toivonen, Kari Tornikoski, Kimmo Tuikka, Matti Tynjälä ja Jorma Vickholm. Lämmin kiitos kaikille yllä mainituille Rengastustoimiston arvostaman seurantahankkeen tukemisesta. Kiitämme myös prof. Pertti Saurolaa SSP -alttarille uhratusta ajasta. Uusia osanottajia kaivataan mukaan projektiin!

Summary: Constant Effort Ringing in Finland in 2004

The Finnish Constant Effort Sites program (SSP, Sisämaan seurantapyynti) completed its 19th year in 2004. The first pilot year was 1986, but then the data were insufficient and therefore the first year included in annual comparisons was 1987.

Weather conditions during the 2004 breeding season were exceptionally rainy and chillier than on average. Early spring in March was nearly two weeks in front of the normal schedule. April was sunny and dry due to long-standing high pressure. May started off with an extremely warm period lasting for 10 days. After that, the catching season turned chillier than on average, for a long period starting from the second one-third of May and ending up to 30 July. The monthly precipitation sums from May to August were 1,4 to 1,9 times above normal. August was generally sunny and warm but there were heavy local showers and some flooding here and there on the catching sites (Fig. 1).

In total, 27 SSP sites were active in 2004, most of them located in southern or western parts of Finland. The results we present here come from standardised catches at 24 sites which were operated in the same way in both 2003 and 2004, and at which – with one exception – at least six visits were completed in both years (Fig. 2). The entire data for the last two years include 16 267 catches: 13 426 ringings (of 72 species) and 2 841 retraps (including 5 controls of foreign rings). Average total net length was 117,7 meters per SSP site, with 38 ringers participating in SSP in 2004. No new sites were established in 2004.

Changes in the total number of adults caught reflect changes in the population size. After an average to a below average breeding season in 2003, the adult population levels "should" have been low. Interestingly, 14 species out of 20 listed in Table 1 really showed more or less obvious decrease in the numbers of adults caught. All statistically significant changes (those of Thrush Nightingale *Luscinia luscinia*, Common Whitethroat *Sylvia communis*, Redwing *Turdus iliacus* and Great Tit *Parus major*) in Table 1 were losses.

The catches of most juvenile passerines increased from 2003 to 2004. There were 12 increases and 8 decreases in the numbers of juveniles caught (Table 2). The changes for four increases (Robin *Erithacus rubecula*, Sedge Warbler *Acrocephalus schoenobaenus*, Blackcap *Sylvia atricapilla* and Siskin *Carduelis spinus*) and one decrease (Fieldfare *Turdus pilaris*) were statistically significant.

The percentage of juveniles in the catch was still used as a measure of productivity. The changes for 16 out of 20 species listed in Table 3 were positive. Statistically significant improvements in productivity were measured for the Sedge Warbler and the Siskin. The breeding success of Fieldfare decreased significantly from 2003.

The long-term trends in productivity for eight species from 1987 to 2004 are shown in Fig. 3. Compared to those of earlier years, the proportions of juveniles in 2004 were still average or slightly above the long-term average. For none of the species the productivity was the lowest ever, but for the Reed Bunting it was the second lowest recorded in SSP. In the basis of Fig. 3, there are no visible causes of concern in the long-term productivity trends for the given eight species.

Kirjallisuus

- Balmer, D. 2005: CES monitors Cetti's Warbler. - BTO News 257: 4-5.
 Haapala, J., Heikinheimo, M. & Valkama, J. 2004: Sisämaan seurantapyynti 2003 – poikastuotto jäi keskinkertaiseksi (Summary: Constant Effort Ringing in Finland in 2003). - Linnut-vuosikirja 2003: 73-78.
 Pettersson, T. 2004: CES – Sverige 2004. - Ringinform 27: 22-30.
 Valkama, J. & Haapala, J. 2005: Rengastusvuosi 2004 – myyrälama söi rengastajia ja rengastusmääriä (Summary: Bird ringing in Finland in 2004). - Linnut-vuosikirja 2004: 34-43.

Kirjoittajien osoitteet / Authors' addresses

Jukka Haapala & Jari Valkama
 Rengastustoimisto
 PL 17
 FI-00014 Helsingin yliopisto

Martti Heikinheimo
 Ilmatieteen laitos
 PL 503
 FI-00101 Helsinki